

Elkarrizketa José María Herrerosi, Attac Españako ordezkariari

1.- Zergatik parte hartzen du Attac Españak aberastasunaren banaketa justuari buruzko behatoki batean?

Ez da ohikoa guk parte ez hartzea. Era batera edo bestera, eta gure baliabideek ahalbidetzen diguten intentsitatearekin eta presentziarekin, helburuak partekatzen ditugun foro, talde, behatoki eta plataformetan gaude. Aberastasunaren bidezko banaketaz hitz egiten bada, eta horren lorpena ezin bada justizia fiskaletik kanpo ulertu, erakunde gisa dugun DNAren parte den aldarrikapen bat, hor gaude.

2.- Zergatik dira arazo aberastasunaren metaketa eta horrek sortzen duen desberdintasuna?

Eskala globalean hitz egiten badugu, argi eta garbi ikusten dira horren ondorioetako batzuk. Pobrezia, eskasia eta era guztietako eskubide material eta sozialen gabezia pairatzen duten milaka milioi pertsonen sufrimenduak, munduko aberastasunaren % 45 biltzen duen % 1,1aren aurrean, gizarte gisa galdera batzuk egiteko arrazoia izan beharko luke eta, gutxienez, desberdintasun hori eragiten duten gatazka belikoak alde batera utzita, migrazio-fluxua ulertzeko arrazoia.

Gizarte aurreratuenetan, nolabait izendatzeagatik, ondorioak desberdinak dira. Pobrezia, beti ezagutu dugun bezala, baliabide materialen gabezia absolutuaz gain, hau da, sozialki hain beharrezkoa dena kristau karitatea praktikatzeko eta, data jakin batzuk iritsita, gure kontzientziak lasaitzeko elikagaiak eta gainerako parafernalia biltzeko kanpainak abiaraztea, pobrezia mota berri bat zabaltzen hasi da: *working poors*. Pertsona horien diru-sarrerak, nahiz eta lanean aritu eta teilatupean bizi, ez dira pobreziaren atalasetzat jotzen den gutxieneko mailara iristen. Edo etxebizitzan, mantenuan, elektrizitatean edo beste energia-mota batzuetan dituzten gastuek maila horretatik behera mantentzen dituzte. Estatu horrek ez dizu uzten ia eskubiderik izaten, ez du inoiz zinemara joaterik, ez du Gabonetan jostailurik erosteko aukerarik, eta ez du planteatzen inolako jarduerarik kostu minimoa dakarrenik. Etengabeko tentsio emozionalean bizitzera bultzatzen zaituela, ez dakizulako nola luzatu janaria erosteko erabiltzen duzun diru apurra kobratzeko egunera arte, nola egingo duzun alokairua edo argiaren ordainagiria ordaintzeko, bat ordainduz gero bestea ordaintzeari uzten diozulako. Heldu batentzat gogorra bada, are gogorragoa da giro horretan hazten diren haurrentzat dituen ondorioengatik, gurasoak etengabeko tentsio horrek jota baitaude. Ikaskuntza-prozesuak, gizarte-trebetasunak eta eredurik eza ahultzen dira, horrek eragiten dituen familia-tentsio saihestezinak pairatzen dira, eta are okerragoa dena, egoera horiek inplizituki daramaten atzeraelikadura: jakina da pobre jaiotzen diren pertsonen % 90 pobre hiltzen direla, nahiz eta inteligenteak eta langileak izan. Era berean, aberatsak jaiotzen direnen % 90 aberatsak hiltzen dira, nahiz eta idiotarrak eta alferrak izan. Nahikoa da, beraz, meritokrazia bezalako kontzeptu faltsuak erabiltzea desberdintasunaren gorakada zorabiagarria justifikatzeko.

Gizarte-mailan, egiturazko desberdintasun horrek kontratu sozial ororen aurka egiten du. Desafekzio politikoa sortzen du, eta eskuin muturreko aukera politikoak hazteko haztegi aproposa da, Hungarian, Polonian, Brasilen edo boterea lortu duten AEBetan ez

ezik, Espainian eta gure inguruko herrialdeetan ere, hala nola Frantzia, Erresuma Batuan, Italian edo Grezian.

Horri guztiari gabezia materialen ondoriozko narriadura fisikoa, horrek sortzen dituen antsietate- eta depresio-prozesuen ondoriozko buru-osasuneko arazoak, ondorio ekonomikoak eta desberdintasun-maila handiko gizarteek sortzen dituzten era guztietako eraginkortasun-ezak gehitzen badizkiogu, ondorioztatu beharko genuke justizia sozialaren eta aberastasunaren banaketaren aldeko borroka betebeharrak morala ez balitz, gutxienez kostu ekonomiko eta sozialen kalkulu hutsagatik izan beharko lukeela.

3.- Zein dira planteatutako irtenbideak?

Irtenbideak proposatzeko, garrantzitsua da desberdintasunaren kausak eta jatorriak argi izatea, eta hori, jakina, ez da fenomeno atmosferiko bat, eta ez da antropologikoki naturala, posizio ideologiko jakin batzuetatik gutxi gorabehera sotilki ikusarazi nahi diguten bezala. Thomas Pikettyk *Kapitala eta Ideologia* bere azken liburuan gizarte desberdintasunaren justifikazioak eta egituraketa berrikusten ditu historikoki, antzinako gizarte esklabistetatik hasi eta gaur egungo neoliberaletaraino, eta desmuntatu egiten du desberdintasun hori justifikatzeko erabiltzen duten diskurtso meritokratikoa. Desoreka gero eta handiagoa da gatazkak elikatzen dituen erregaia, eta horren kausak ez dira ekonomikoak, ezta teknologikoak ere, ideologikoak eta politikoak baizik.

Gorago adierazi den bezala, desberdintasunak gizarteak desegituratzen ditu, besteekiko mesfidantza areagotzen du, komunitate indibidualistak eta likidoak sortzen ditu eta, azken batean, edozein prozesu eraldatzaile eta emantzipatzaile desaktibatzen du. Eta, hain zuzen ere, prozesua horrela diseinatuta dagoelako pentsamendu-zentraletatik, *think tanks* neoliberaletatik, hain zuzen ere, kostatu egiten da guztiok buruan ditugun neurriak praktikan jartzea, gehien dutenek gehiago ordaintzen duten zerga-sistema bidezkoztat jotzen ditugunak, paradisu fiskal deiturikoak desagerrarazten dituztenak, horiek ahalbidetzen dituen finantza-sistemaren opakutasunarekin amaitzen direnak, oinarritzko zerbitzu publikoetan (osasuna eta hezkuntza, esaterako) inbertsioak egiten dituztenak, lan-arloko eskubide publikoak bermatzen eta aurrerapen gisa lor ditzaketen legeak. Erabaki politikoaren mende baino ez daude, eta horiek gizartearen presiotik abiatuta hartzen dira.

Eta hor datza zailtasuna. Neoliberalismoa, beldurraren bidez, kulturalki nagusitu da, eta erakundeak osatzen ari da. Ziurgabetasunaren paperak, Keynesek ohartarazten zuen bezala, gertatzen ari denaren aurrean gure jarrera taxutu eta zehazten du. Ia inkontzienteki onartu dugu gutxi batzuen neurrigabeko zikoizkeria, aurrerapenez behar bezala moztarotua, gure gizarteak mugitzen dituen motorra dela. Sinetsarazi digute ekonomia zientzia dela, erlijioekin gertatzen den bezala, pentsalariak fededun bihurtzen dituen sinesmena denean. Kapitalismo hondatu horrek pitzadurarik gabe hartu du pentsatzekoa zenaren zerumuga, eta hala egin du, besteak beste, gerra amaigabeak, ingurumen-hondamendiak eta espezie gisa dugun biziraupena arriskuan jartzen duten eta aurrekaririk gabeko desberdintasun-mailak sortzen dituzten bitartean. Hainbestekoa da hedabide handien laguntzarekin lortutako hegemonia kulturala, Groucho Marxek *Antzara-zopa* filmean esan zuen bezala, gehiago sinesten baitugu

esaten digutena gure begiekin ikusten duguna baino. *Datuak hil egiten du kontakizuna* esaldia lainoztatuta geratu da. Inoiz ez da hainbeste txosten argitaratu desberdintasunaren gorakadari, arrazoiei eta ondorioei buruz ohartarazteko, Arartekoaren eta FOESSAren artean, baita Caritas eta Intermon Oxfam bezalako erakunde ez oso susmagarrietan ere. Erantzuna: une horietan gobernatzen duenaren arabera, ez dira aintzat hartzen edo ez dira arriskutsutzat eta ezegonkortzailatzat jotzen. Eta zerbait okertzen bada edo egiteko mehatxua egiten badu, beti geratzen da *low fare* baliabidea, inoiz ez hobeto esanda.

Zer egin dezakegu? Attacen beti gara propositiboak. Lehenik eta behin, egoeraz jabetu. Ez etsi. Kontakizuna berreskuratzen saiatzea eta etorkizuna proiektatzea. Zientzia-fikzioa beti oinarritu zen zientzian argudioak sortzeko, baina gaur egun inbertsio bat egin da eta zientzia da fikzioan inspiratzen dena. Izan gaitezen gai bestelako etorkizun bat irudikatzeko, zeinaren kontakizunak gure kultura, sinesmenak eta mundua ikusteko modua modelatu eta eraldatuko dituen, eta errealitatea eraldatzeko urratsak ematen hasiko gara. Modu aldekoagoan adierazita

Desberdintasuna bada, has gaitezen Oinarrizko Errenta Unibertsala aldarrikatzen, banakakoa, baldintzarik gabekoa eta nahikoa. Finantza aldetik posible da, horri buruz egindako hainbat azterlanek eta proposamenek erakusten duten bezala. Horren lehen ondorioa pobrezia desagerraraztea eta desberdintasuna gutxitzea izango litzateke, baina beste eremu askori ere eragingo lieke, hala nola laneko gehiegikerien aurreko babesari, herritarren parte-hartzeari, eskubide sozialak eskuratzeari eta zer bizimodu mota eraman nahi dugun eta norekin egin nahi dugun erabakitzeko aukerari, besteak beste.

Zergatik Oinarrizko Errenta Unibertsala, neurri erreformista bat? Bere ahalmen eraldatzaileagatik. Atzeraelikadura prozesu positiboa sortuko luke. Sozialki eta politikoki lotuagoak egongo gara. Cesar Renduelesek bere *Aukera-berdintasunaren aurka. Panfleto igualitarista bat* liburuan azaltzen duen bezala, zenbat eta berdintasun gehiago lortu, orduan eta berdintasun handiagoa nahi dugu. Eraldatu egiten gaitu, goitik behera aldatzen du geure burua ikusteko dugun modua eta besteekiko dugun harremana. Autonomian izandako gorakadek aintzatespen-asmo berrituak sortzen dituzte, gure duintasunaren zentzuan sakontzen baitugu. Berdintasun ekonomikoa gauza asko izan daiteke, baina ziur asko energia edo kontsumo-ondasunak ekoizten ditugunean baino, gure seme-alaba txikiak bainatzen ditugun bitartean gertatzen dena dela ekonomiaren esanahia.

Ez ditugu zeruak asaltatuko. Kontua da gure etorkizunaz jabetzen hastea, ez baita gutxi.